ČAS NA POČASÍ

KAPESNÍ PRŮVODCE PO METEOROLOGII

DAGMAR HONSOVÁ

Čas na počasí

Vyšlo také v tištěné verzi

Dagmar Honsová

Čas na počasí – e-kniha
Copyright © Paseka, 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

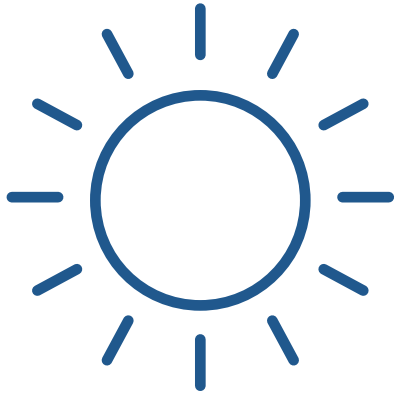

DAGMAR HONSOVÁ

ČAS NA POČASÍ

KAPESNÍ PRŮVODCE PO METEOROLOGII

ČAS NA POČASÍ
Copyright © Dagmar Honsová, 2026

ISBN v tištěné verzi 978-80-7637-601-4
ISBN e-knihy 978-80-7637-725-7 (1. zveřejnění, 2026) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-7637-726-4 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-7637-727-1 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

OBSAH

ZIMA —— 12

JARO —— 34

LÉTO —— 56

PODZIM —— 86

SLOVNÍČEK —— 114

ODKAZY —— 116

Počasí je vždycky dobré, stejně jako čas na povídání si o počasí!

Kdy jste si naposledy udělali čas na počasí? Včera jste o suchu mluvili se sousedem, seděli s kamarády nad předpovědí počasí a sestavovali plány na víkend, zítra plánujete nákupy nepromokavého oblečení a hledali jste výhledy počasí na léto?

Atmosférické jevy jsou prostě naším každodenním společníkem. Rozumíme jim ale? Ráda bych ukázala, jak počasí ovlivňuje náš život. Propojíme a pojmenujeme jednotlivé jevy, fyzikálně je vysvětlíme a přidáme tipy a rady, jak žít podle počasí. Proč?

Za vším totiž hledej počasí.

Počasí stojí za zavedením změn času ze zimního na letní, za naší dobrou náladou, za vysokou pracovní výkonností, za chutí k jídlu, za nějakým tím kilem navíc, za zlomenou nohu na náledí, za nezapomenutelným výšlapem do hor s přáteli, za zvýšenou nehodovost, za rýmou, za bolestí hlavy. A mohla bych pokračovat. To, jak s námi cvičí, jaký meteorologický prvek spolehlivě předpovídají naše klouby a za jaké povětrnostní situace se cítíme nejlépe, většinou zjišťujeme už od dětství, ale během života se vše může změnit. Roli hraje nejen věk, ale i pohlaví a náš aktuální zdravotní stav a způsob života.

Je dobré sledovat předpověď počasí a získat tak informace o tom, co nás čeká. Protože počasí se musíme vždy přizpůsobit my, ne ono nám. V posledních letech navíc narůstá počet nebezpečných meteorologických jevů, které dovedou ohrozit i náš život. Jakmile máte informaci, můžete

s ní dále pracovat a v případě počasí hlavně plánovat a nebezpečných meteorologických jevů se tak vyvarovat.. A informací o počasí je všude dost, jen je dobré vědět, jak je protřídit a používat.

Předpovědi počasí vychází z výstupů numerických modelů, které počítají budoucí stav atmosféry. Prací meteorologa je výstupy jednotlivých numerických modelů mezi sebou porovnat a sestavit textovou předpověď počasí. A předat ji dál. Právě interpretace předpovědi počasí je za mě stále složitou disciplínou, byť z mého pohledu zahrnuje tak setinu mojí každodenní práce s počasím. Podat předpověď počasí, tak aby byla srozumitelná, přínosná, aby přinesla důraz na potenciálně nebezpečné jevy, aby nevyvolala paniku a v neposlední řadě i bavila. Největší odměnou je, když si o předpovědi počasí povídají lidé v tramvaji. A tady vlastně začíná náš čas na počasí.

Je to náš společný čas a vlastně i vaše kniha, protože v ní prožijeme meteorologický rok měsíc po měsíci a jednotlivé meteorologické pojmy a jevy z předpovědí počasí propojíme s našimi každodenními činnostmi a radostmi. Přesně tak, jak jste se mnou glosovali předpovědi počasí. A že těch našich společných rozhovorů za posledních dvacet let bylo. Odehrávaly se na koupališti, hřišti, v cukrárně, v metru, v záři reflektorů ve sdělovacích prostředcích. Rozhovory o počasí vždy začnou podobně: ptáte se mě na to, jak bude. A mně zvědavost nedá a ptám se, proč vlastně předpověď počasí sledujete, jakému počasí holdujete, jak chápete předpověď počasí, co v předpovědi počasí chybí. Ale také to, co si z předpovědi počasí zapamatujete, a hlavně v čem vám byla přínosná.

Právě tyhle hovory inspirovaly následující řádky.

Dnešní technika umožňuje sledovat a připravovat předpovědi počasí téměř online na celém světě, ale popovídat si s lidmi o počasí, o tom, jak ho vnímají, to považuji za vzácné.

Každý z nás má rád jiné počasí, od nepaměti nás spojuje, proto ho tak často využíváme ke konverzaci. Už naši předci nad ním mudrovali a to neměli k dispozici žádné předpovědi a přístroje k jeho měření a zaznamenávání. Navíc málokdo věděl, co se dělo za plotem dané vesnice. Ale tehdy, stejně jako dnes platí, že nebe nad hlavou nám nikdo nevezme.

Když se řekne počasí, každý si vybaví čtyři roční období a dvanáct měsíců v roce. Proto jsem tak i rozčlenila tuto knížku. K jejímu napsání jsem ovšem potřebovala prožít dvacet zim, dvacet dubnů, 1040 pondělí, 7200 jízd autobusem do práce, kdy jsem potají poslouchala vaše rozhovory o počasí, postupně i čelila vašim otázkám a v neposlední řadě 7300 dnů sestavování předpovědí počasí. V jejím závěru najdete odkazy na meteorologické stránky, které prostě musíte vidět, a slovníček použitých pojmů. ✻

Zima

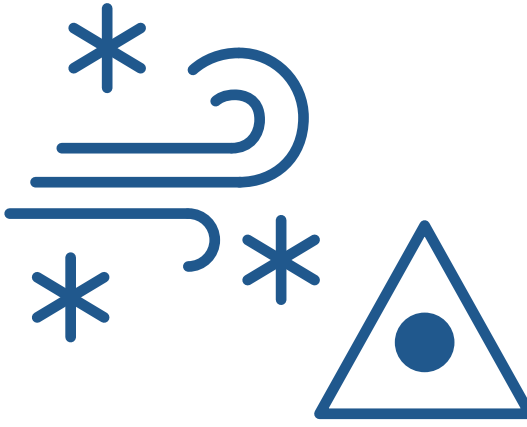

Nejchladnější období roku startuje většinou ve chvíli, kdy už na nás začíná doléhat nedostatek denního světla a slunečních paprsků.
Z meteorologického hlediska je to období plné ledu, šedi, rampouchů, a když to vyjde, tak i sněhových vloček.

„To je ale nečas," přesně takto často hodnotíme lednové počasí. Ať už je to označení pro jeho pravou zimní tvář, nebo naopak pro jarní zimu.

Bílá tma se vyskytuje při sněhových bouřích. Musí silně chumelit a k tomu fouká čerstvý nebo silný vítr, který způsobuje nulovou viditelnost. Řidiči ji pocítí zejména na horách.

Bílou tmu může vyvolat také fén. Respektive fénové proudění, které dosahuje i síly vichřice a společně se sněhem v zimním půlroce výrazně snižuje dohlednost. Fén je teplý, silný nárazový vítr vanoucí z vysokých hor do údolí. Používá se pro něj i obecnější označení „teplé padavé větry". Vzniká, pokud vlhký mořský vzduch musí překonat vysokou horskou překážku. V tom případě vzduch stoupá, ochlazuje se zhruba o 1 °C na každých 100 m. Pak dojde k jeho nasycení a kondenzaci, čímž se vytvoří bohatá oblačnost a začne pršet nebo sněžit na návětrné straně hor. Na druhé straně hor, tedy té závětrné, se oblačnost začne rychle rozpouštět a suchý vzduch se rychle otepluje. Fén se může vyskytovat po celý rok. Výrazněji ho ale většinou pociťujeme na podzim a v zimě, kdy přináší velký teplotní nárůst do závětří Šumavy. Pro suché a teplé větry mají jednotlivé země své názvy. V Itálii je to scirocco, ve Španělsku leveche, v Egyptě chamsin, v Argentině zonda. ✻

Daleko více srážek než fén přináší atmosférická řeka. S trochou nadsázky se dá říci, že se jedná o řeku v oblacích. Představte si dlouhý a úzký pás s vysokým obsahem vodní páry v troposféře vedoucí z tropických zeměpisných šířek do mírných. Vodní pára nad pevninou zkondenzuje do velkého množství srážek. Zřejmě nejznámější atmosférickou řekou je ananasový expres táhnoucí se z Havajských ostrovů k západnímu pobřeží severní Ameriky.

V Evropě jsou atmosférické řeky většinou slabší, občas se vyskytnou na Britských ostrovech nebo v Norsku.

S Velkými jezery mezi USA a Kanadou je zase spojován jezerní efekt. Ten způsobují silné západní větry, které proudí nad teplou vodní hladinou jezer. Tím se odspodu vzduch ohřívá, roste jeho absolutní vlhkost a tvoří se oblačnost se silným sněžením. ✻

Nikde na světě nenajdeme dvě stejné sněhové vločky.

Vznikají totiž náhodně: na zárodečném ledovém krystalu mohou namrzat jiné krystaly nebo kapičky přechlazené vody. Každá vločka obsahuje asi 10^{18} (miliardu miliard) molekul vody, a právě ty mohou být uspořádány nekonečným množstvím způsobů. Definitivní tvar vločka získá při svém pádu na zem, vliv má na ni zejména teplota, vlhkost vzduchu a rychlost větru.

Stejně tak se od sebe sněhové vločky liší i svojí velikostí. Tyhle nepravidelné shluky ledových krystalů většinou měří od 2 do 5 mm, mohou však dosáhnout velikosti až 15 mm. Velikost prvotního ledového krystalku se pohybuje mezi 10 až 12 mikrometry a lze ho spatřit pouze pod mikroskopem. To, jak budou velké sněhové vločky, závisí na teplotách a vlhkosti vzduchu.

Platí jednoduché pravidlo, že velikost sněhových vloček závisí hlavně na teplotě. Když je teplota kolem 0 °C), vločky se chovají jinak. Při teplotách kolem 0 °C se sněhové krystalky při pádu dobře spojují, a proto vznikají větší vločky. To, jak velké budou, záleží také na výšce oblaku a teplotě v něm. S klesající teplotou se schopnost krystalků spojovat zmenšuje. Důležitá je také vlhkost vzduchu. Velikost sněhových vloček se nejčastěji popisuje pomocí hmotnosti nebo průměru kapky vody po jejich roztání.

Proč je sněhová vločka bílá? Vždyť ji tvoří čirá voda. A i led je průhledný! Když se ale setká mnoho ledových krystalů, vše se změní. Jak se krystaly střetávají, vznikne mnoho drobných povrchů, na kterých se sluneční světlo odráží všemi směry. V podstatě si to můžete představit jako hromadu

rozbitých kousků zrcadla. Jen u sněhových vloček se dopadající světlo odráží na hranici mezi krystaly a vzduchem.

Zatímco v případě přírodního sněhu vločka narůstá ze středu směrem k okrajům, vodní kapky při výrobě technického sněhu mrznou od svých okrajů. Technický sníh proto poznáte na první dobrou. Pokud do jedné ruky vezmete přírodní sníh a do druhé technický, všimněte si, že krystalky technického sněhu budou menší, kulatější. Je to dáno tím, že vymrzají od okraje do středu, obsahují větší podíl vody a mají vyšší hustotu. Sněžné dělo rozprašuje do vzduchu natlakovanou vodu a ideálně při teplotách pod bodem mrazu, vznikají tak zárodky ledových krystalů. Technický sníh je méně prodyšný a odtaje většinou až o šest týdnů později než přírodní sníh. A navíc může být i modrý. Často se jedná o sněhovou masu. Světlo proniká trhlinami miliardy sněhových krystalků, odráží se od nich a rozptyluje, a proto na nás působí modře. ✻

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Čas na počasí**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.